

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. ректора

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Ігор МАГДАЛІНА

2026 р.

ВИСНОВОК

щодо публічної презентації наукових результатів дисертації
Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне
забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я
довкілля», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
08 Право за спеціальністю 081 Право, уточненої Вченою радою
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
29 січня 2025 року (протокол № 8)

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедр адміністративного права і
процесу, адміністративно-правових дисциплін та публічного управління,
теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини
від 18 лютого 2026 року

Голова – доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О.

Секретар – доктор філософії в галузі права Пісоцька К.О.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Юнін О.С., доктор юридичних наук,
професор Собакарь А.О., доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В.,
доктор юридичних наук, професор Савіщенко В.М., доктор юридичних наук,
професор Пиріг І.В., доктор юридичних наук, професор Шаблистий В.В.,
доктор юридичних наук, професор Золотухіна Л.О., доктор юридичних наук,
доцент Резворович К.Р., доктор юридичних наук, професор Боняк В.О., доктор
юридичних наук, професор Сидоренко Н.С., доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник Березняк В.С., кандидат юридичних наук, доцент
Молчанов Р.Ю., кандидат юридичних наук, доцент Дрок І.С., кандидат
юридичних наук, доцент Сердюк І.А., кандидат юридичних наук
Завгородня Ю.С., кандидат юридичних наук Дзюба І.В., доктор філософії в
галузі права Бобрішова Л.В., доктор філософії в галузі права Чалик В.Р.

З присутніх – 7 докторів наук, 6 кандидатів наук (доктори філософії) – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Голова Олексія Вікторовича за темою «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

У своїй доповіді здобувач визначив мету, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрив структуру роботи та основні її положення, показав їхню новизну, теоретичне та практичне значення, а також обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Доповідач зазначив, що право кожної людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля є одним із фундаментальних конституційних прав, гарантованих статтею 50 Конституції України. У сучасних умовах кліматичних змін, поглиблення екологічної кризи, активної урбанізації, військової агресії та техногенних загроз захист цього права стає не лише правовим, а й загальнонаціональним пріоритетом. Незважаючи на формальне закріплення екологічних прав у нормативно-правових актах, їх реальна реалізація та захист стикаються з низкою проблем, пов'язаних із неефективністю публічного управління, прогалинами в правовому регулюванні, а також недостатньою участю громадян у процедурах впливу на екологічну політику.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує адміністративно-процесуальний механізм як інструмент реалізації та захисту екологічних прав громадян. Саме через адміністративні процедури (провадження), такі як: видача дозволів, погоджень, проведення громадських слухань, подання скарг, розгляд звернень фізичних та юридичних осіб, здійснення контрольно-наглядових та дозвільно-реєстраційних заходів, здійснюється первинна ланка забезпечення екологічної безпеки. Водночас проблематика правового забезпечення цих процедур залишається малодослідженою, особливо в частині їхньої ефективності, прозорості, доступності та реалізації гарантій права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Відсутність чіткого, ефективного та уніфікованого адміністративно-процесуального забезпечення реалізації екологічних прав громадян призводить до численних порушень, правової невизначеності, затягування або блокування участі громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень. Зокрема, актуальними залишаються питання неналежного реагування на екологічні звернення, формального проведення громадських обговорень, обмеженого

доступу до інформації про стан довкілля, відсутності ефективного механізму адміністративного оскарження дій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Актуальність дослідження також зумовлена євроінтеграційним курсом України, що вимагає гармонізації вітчизняного адміністративно-процесуального законодавства зі стандартами Європейського Союзу та міжнародними зобов'язаннями. Насамперед ідеться про імплементацію Оргуської конвенції (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля), яка встановлює високі стандарти прозорості та підзвітності суб'єктів владних повноважень у сфері забезпечення екологічних прав громадян. Реалізація цих стандартів можлива лише через чітко врегульовані адміністративні процедури (провадження), що забезпечують участь, інформування, зворотний зв'язок та захист прав громадян.

Крім того, нові виклики, пов'язані з екологічними наслідками воєнних дій, вимагають від держави швидкого та ефективного адміністративного реагування. Масштабне забруднення ґрунтів, водних ресурсів, атмосферного повітря, знищення природних об'єктів потребують як правового реагування, так і ефективної адміністративної організації процесів обліку, оцінювання, компенсації та відновлення природних ресурсів. У цьому контексті адміністративний процес стає практичним інструментом постконфліктного відновлення довкілля та формування правової відповідальності держави за екологічні зобов'язання перед громадянами.

Попри значну кількість досліджень у сфері екологічного та адміністративного права, тематика адміністративно-процесуального забезпечення екологічних прав залишається фрагментарною. Найчастіше вона зводиться до розгляду окремих елементів – дозвільної системи, контролю або оскарження без інтегрального аналізу цілісного механізму. Водночас наука адміністративного процесу має всі необхідні інструменти для розроблення сучасної моделі процедур, яка буде не лише юридичною формальністю, а й справжньою гарантією реалізації конституційного права громадян на безпечне довкілля.

Таким чином, запропонована тема є актуальною, практично значущою та науково перспективною. Її розроблення має на меті не лише вдосконалення національного адміністративного законодавства, а й формування ефективної системи захисту екологічних прав громадян на засадах публічної участі, правової визначеності та справедливості. Результати дослідження можуть стати підґрунтям для розроблення нових нормативно-правових актів, удосконалення адміністративних процедур у сфері охорони довкілля та посилення відповідальності органів публічної ладі за екологічні рішення.

Мета дисертації полягає у визначенні на основі аналізу чинного законодавства та узагальнення практики його застосування теоретичних засад, сутності, змісту та особливостей адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля й на цій основі розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

Згідно з поставленою метою визначено такі основні завдання дослідження:

- розглянути право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля як предмет адміністративно-процесуального забезпечення;
- визначити поняття та принципи адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля;
- розглянути міжнародні стандарти забезпечення екологічних прав громадян та особливості їх реалізації засобами адміністративно-процесуального права;
- охарактеризувати нормативно-регулятивні провадження як складову частину адміністративно-процесуального механізму забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- уточнити види сервісних адміністративних проваджень у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- надати характеристику контрольно-наглядовим адміністративним провадженням у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля;
- визначити особливості адміністративно-деліктних проваджень як засобу забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- висвітлити особливості адміністративно-юрисдикційних проваджень щодо вирішення екологічних спорів;
- розглянути корупційні ризики, які можуть мати місце в адміністративно-процесуальному забезпеченні реалізації екологічних прав громадян.

Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р., Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616, а також відповідає загальноуніверситетській науковій темі «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (державний реєстраційний номер 0112U003550).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять фундаментальні доктрини провідних науковців з теорії держави і права, адміністративного, адміністративного процесуального права, державного управління й інших галузевих правових наук, зокрема й зарубіжних дослідників.

Нормативну основу дисертації становлять Конституція України, закони України, акти підзаконного характеру Президента України та Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, до повноважень яких належить здійснення адміністративних проваджень щодо реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку.

Під час дослідження сформульовано деякі концептуальні положення і тези, що будуть винесені на захист, а саме:

1) уперше наведено понятійно-категоріальні поняття нормативно-регулятивного або нормотворчого провадження щодо забезпечення реалізації екологічних прав громадян; сервісного адміністративного провадження у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян; контрольно-наглядового адміністративного провадження у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля; адміністративно-деліктного провадження щодо забезпечення реалізації екологічних прав громадян; провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері екологічних прав;

2) з урахуванням розвитку технологій цифрового середовища та штучного інтелекту запропоновано принцип, пов'язаний із сучасними технологіями – «принцип цифровізації суспільних відносин». Змістом такого принципу є максимально можливе застосування новітніх технологій для забезпечення принципів ефективності, своєчасності і розумного строку. Громадяни України повинні мати право подавати заяви, надавати інформацію, вимагати та/або надавати документи, а також інші докази, що стосуються обставин адміністративної справи в електронному вигляді віддалено. Також цей принцип має передбачати застосування технології штучного інтелекту на деяких етапах адміністративного провадження щодо забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав;

3) запропоновано вводити і дотримуватися, зважаючи на принцип рівності (з огляду на повномасштабну війну із російською федерацією та її наслідки, у суспільстві, де будуть сотні тисяч ветеранів або сімей, полеглих у війні з росіянами українських солдат), принципу максимального сприяння з боку держави зазначеним категоріям осіб (ветеранам війни, учасникам бойових дій, їх сім'ям та сім'ям загиблих під час відсічі збройної агресії з боку російської федерації представників сектору безпеки і оборони), і запропоновано ч. 2 ст. 7 Закону України «Про адміністративну процедуру» викласти в такій редакції: «2. У випадках та порядку, визначених законом, окремі категорії осіб (малолітні та неповнолітні особи, особи з інвалідністю, іноземці, особи без громадянства, ветерани війни та члени їх сімей, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, учасники бойових дій, інші визначені законом категорії осіб) під час здійснення адміністративного провадження користуються додатковими гарантіями, передбаченими законом»;

4) охарактеризовано ознаки сервісних адміністративних проваджень саме у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян (екологічні права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля забезпечуються в процесі адміністративного провадження із надання адміністративних послуг суб'єктам господарювання, фізичним та юридичним особам у вигляді дозволів на здійснення певної діяльності, що передбачає необхідність відповідності екологічним вимогам і стандартам, громадськість реалізовує своє екологічне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля на початкових стадіях сервісного адміністративного провадження, коли відбувається громадське

обговорення та внесення пропозицій щодо ухвалення рішень про розміщення, будівництво і реконструкцію об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища тощо);

5) запропоновано у визначеній в Законі України «Про публічні консультації» онлайн-платформі для публічних консультацій передбачити можливість розміщення не лише звітів про результати проведення публічних консультацій суб'єктами проведення публічних консультацій, але й узагальненої інформації про врахування пропозицій до проектів актів від зацікавленої сторони, тобто від громадян, про «лідерів» серед суб'єктів щодо відмов враховувати пропозиції від інститутів громадянського суспільства та інформацію про те, які обґрунтовані рішення щодо включення або відмови від пропозицій яких суб'єктів проведення публічних консультацій підлягали оскарженню (доповнити ст. 20 Закону України «Про публічні консультації», а саме ч. 2 ст. 20 щодо змісту щорічного звіту про проведення публічних консультацій та яку інформацію він має містити);

6) запропоновано передбачити задля планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів перед стадією розроблення проектів нормативно-правових актів публічні консультації між суб'єктами правотворчої (або нормотворчої) ініціативи із громадянами та інститутами громадянського суспільства щодо їх пропозицій відносно нормативно-правового забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

7) удосконалено теоретичні напрацювання щодо особливостей адміністративно-юрисдикційних проваджень щодо вирішення екологічних спорів;

8) удосконалено теоретичні засади розуміння загальних рис провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері екологічних прав громадян (наявність конфлікту та правопорушення; адміністративні органи, що здійснюють зазначені провадження, наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями; адміністративний акт, рішення може нести негативні наслідки для правопорушників у вигляді адміністративного стягнення; як засіб реалізації екологічних прав громадян таке адміністративно-деліктне провадження має підкреслений превентивний характер та дисциплінуючий вплив на суспільство задля недопущення правопорушень та підтримання правопорядку й дотримання норм законодавства у сфері екологічних прав громадян);

9) наукові напрацювання щодо специфічних ознак контрольно-наглядових адміністративних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля (здійснюються публічними адміністраціями, на які покладені функції інспекційної (контрольно-наглядової) діяльності та можуть бути на відміну від сервісних ініціативними; розпочинається за ініціативою адміністративного органу в порядку виконання цим органом покладених на нього завдань і повноважень, за настанням певної події, яка законом визначається як підстава для прийняття адміністративного акта або порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, яке виявлене адміністративним органом; воно є втручальним; специфічна мета контрольно-наглядового адміністративного провадження, тобто виявлення відхилень від визначених

законодавством норм у діяльності підконтрольного об'єкта, попередження відхилень та порушень норм у подальшому, що виявляється у виконанні розпоряджень контрольно-наглядового органу щодо поліпшення діяльності задля подолання виявлених порушень; наявність вторинного контролю за виконанням підконтрольного суб'єкта зобов'язальних рішень, що містяться у резолютивній частині адміністративного акту).

Основні результати дисертації можуть бути використані у правотворчості, практичній діяльності, освітньому процесі та науковій діяльності. Вони доповідалися на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено в 3 наукових публікаціях у наукових фахових виданнях України, у двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Такими є основні положення дисертації, які репрезентують теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у виробленні на підставі аналізу чинного законодавства та практики його реалізації, наукового доробку вітчизняних та іноземних дослідників шляхів поліпшення адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Після доповіді Голова О.В. відбулася дискусія, під час якої здобувач відповів на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, здобутих за підсумками виконаної наукової роботи, а саме:

Запитання Дзюби І.В.: Якою, на Вашу думку, є мета адміністративно-правового забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля?

Відповідь: Дякую за запитання. Метою адміністративно-правових механізмів забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля є створення системи таких адміністративно-правових заходів, за допомогою реалізації яких досягається поліпшення стану навколишнього середовища – усувається або знижується вплив факторів забруднення на навколишнє середовище, досягається екологічно безпечний для життя і здоров'я людини, що покращить стан навколишнього середовища. Зі свого боку, механізмом адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля є система визначених адміністративно-процесуальними нормами процедур, способів та засобів адміністративних органів, завдяки яким забезпечується порядок реалізації громадянами права на безпечне для життя та здоров'я довкілля під час взаємодії громадян та адміністративних органів.

Запитання Шаблистого В.В.: Ви присвятили значну за обсягом частину дисертації принципам адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Наведіть, будь ласка, їх класифікацію.

Відповідь: Дякую за питання. Існують у науковій спільноті різні підходи до поділу, класифікації принципів адміністративного процесу, адміністративної процедурної діяльності адміністративних органів (загальноправові принципи адміністративної процедури та галузеві; загальні та спеціальні; загальноправові

принципи адміністративної процедури та галузеві; матеріальні та процедурні. У своєму дослідженні на основі наукових ідей А. Шараї виділяємо дві групи принципів адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля: універсальні та інституціональні. До універсальних відносимо законодавчо закріплені принципи адміністративної процедури: верховенства права; законності; рівності перед законом; обґрунтованості; безсторонності (неупередженості) адміністративного органу; добросовісності і розсудливості; пропорційності; відкритості; своєчасності і розумного строку; ефективності; презумпції правомірності дій та вимог особи; офіційності; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту. До універсальних відносимо законодавчо закріплені принципи адміністративної процедури: верховенства права; законності; рівності перед законом; обґрунтованості; безсторонності (неупередженості) адміністративного органу; добросовісності і розсудливості; пропорційності; відкритості; своєчасності і розумного строку; ефективності; презумпції правомірності дій та вимог особи; офіційності; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту.

Запитання Чалика В.Р.: Які є специфічні ознаки контрольно-наглядових адміністративних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля?

Відповідь: Дякую за запитання. Контрольно-наглядові адміністративні провадження в сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля здійснюються публічними адміністраціями, на які покладені функції інспекційної (контрольно-наглядової) діяльності та можуть бути на відміну від сервісних ініціативними, тобто зазначене адміністративне провадження розпочинається за ініціативою адміністративного органу у порядку здійснення ним такого провадження. Контрольно-наглядове адміністративне провадження розпочинається за ініціативою адміністративного органу у порядку виконання цим органом покладених на нього завдань і повноважень, за настанням певної події, яка законом визначається як підстава для прийняття адміністративного акта або порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, яке виявлене адміністративним органом. Специфічною ознакою такого провадження є й те, що воно є втручальним, оскільки виникає на підставі ініціативи публічної адміністрації за наявності певних підстав та повноваження контрольно-наглядового органу можуть передбачати пряме втручання в управління підконтрольного об'єкта. Ще однією ознакою є специфічна мета контрольно-наглядового адміністративного провадження, тобто виявлення відхилень від визначених законодавством норм у діяльності підконтрольного об'єкта, попередження відхилень та порушень норм у подальшому, що виявляється у виконанні розпоряджень контрольно-наглядового органу щодо поліпшення діяльності задля подолання виявлених порушень.

Запитання Боняк В.О.: Сформулюйте, будь ласка, основні заходи, які необхідні задля поліпшення ситуації із корупційними ризиками в адміністративно-процесуальному забезпеченні реалізації екологічних прав громадян.

Відповідь: Дякую за питання. Щодо причин виникнення корупції загалом у сфері довкілля та заходів із її подолання дослідники виділяють ряд важливих аспектів: 1) необхідно визначення основних форм і виявів корупції в екологічній сфері (в нашому випадку щодо здійснення проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав; 2) систематичний аналіз нормативно-правової бази й інституційних механізмів, покликаних запобігати та протидіяти корупції в екологічній сфері, і оцінювання їх ефективності; 3) дослідження соціально-економічних чинників, які сприяють поширенню корупції в екологічній сфері (зокрема, низький рівень доходів населення, слабкість громадянського суспільства, недостатня відкритість і прозорість у прийнятті управлінських рішень тощо); 4) вивчення досвіду інших країн у протидії корупції в екологічній сфері й можливостей адаптувати його до українського законодавства; 5) розроблення практичних рекомендацій з удосконалення антикорупційної політики в екологічній сфері (зокрема, посилення відповідальності за корупційні правопорушення, підвищення прозорості й підзвітності органів влади, залучення громадськості до процесу прийняття рішень тощо); 6) запровадження освітніх і просвітницьких програм, спрямованих на формування в суспільстві нетерпимості до корупції та усвідомлення її негативних наслідків, зокрема для довкілля.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку науковому керівнику Голова О.В. – **Юніну Олександрю Сергійовичу** – доктору юридичних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України, проректору Дніпровського державного університету внутрішніх справ, який підкреслив, що здобувач обрав досить складну, дискусійну і водночас актуальну й важливу тему для свого наукового дослідження.

Зазначено, що дисертаційна робота Голова О.В. є результатом копіткої науково-дослідної теоретичної діяльності. Дослідження Голова Олексія Вікторовича пов'язане безпосередньо із захистом громадян від негативних впливів індустріалізації, технологій видобутку природних ресурсів тощо на життя і здоров'я людини і громадянина, реалізацією компетентними центральними органами державної влади своїх повноважень із забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Таким чином, ретельного наукового висвітлення потребує проблематика адміністративно-процесуального механізму як інструменту реалізації та захисту екологічних прав громадян, оскільки саме через адміністративні процедури (провадження), такі як: видача дозволів, погоджень, проведення громадських слухань, подання скарг, розгляд звернень фізичних та юридичних осіб, здійснення контрольно-наглядових та дозвільно-реєстраційних заходів, здійснюється первинна ланка забезпечення екологічної безпеки, права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Проблематика правового забезпечення зазначених процедур є малодослідженою та перспективною, особливо в частині їхньої ефективності, прозорості, доступності та реалізації гарантій права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Відсутність ефективного адміністративно-процесуального забезпечення реалізації

екологічних прав громадян породжує певні негативні явища для суспільних відносин у вигляді порушень екологічних прав громадян, правової невизначеності або відсутності реального впливу громадян у процедурах прийняття екологічно важливих рішень, які впливають на навколишнє середовище як ареалу проживання певної громади.

Окремим позитивним аспектом, який посилює актуальність дослідження, є прискіплива увага з боку Європейського Союзу як умови вступу України до цієї спільноти щодо відповідності стандартам зазначеної спільноти у сфері екології та забезпечення екологічних прав громадян. Мова йде, наприклад, про імплементацію Оргуської конвенції (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля), яка встановлює високі стандарти прозорості та підзвітності суб'єктів владних повноважень у сфері забезпечення екологічних прав громадян.

Також зауважимо, що у вітчизняному науковому доробку адміністративного процесуального права значна кількість досліджень присвячена адміністративно-правовому статусу центральних органів влади, що забезпечують реалізацію політики держави у сфері екології, теоретичним аспектам прав громадян на безпечне для життя і довкілля, водночас відсутнє системне монографічне дослідження саме процесуальному забезпеченню екологічних прав, процедурному втіленню на практиці повноважень центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із забезпечення реалізації громадянами своїх екологічних прав.

Таким чином, запропонована тема є актуальною, практично значущою та науково перспективною. Її розроблення має на меті не лише вдосконалення національного адміністративного процесуального законодавства, а й формування ефективної системи захисту екологічних прав громадян на засадах публічної участі, правової визначеності та справедливості. Результати дослідження можуть стати підґрунтям для розроблення нових нормативно-правових актів, удосконалення адміністративних процедур у сфері охорони довкілля.

Мета і завдання дисертаційного дослідження сформульовані таким чином, що дозволяють усебічно та цілісно розглянути окреслену проблематику, водночас системність дослідження забезпечується через належне структурування матеріалу дисертації, яке є логічним і таким, що відповідає меті та завданням дисертаційного дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Голова О.В. забезпечується використанням значного спектру наукових підходів та методів пізнання складних юридичних явищ, зокрема таких, як: діалектичний підхід, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний та інші методи пізнання.

Нормативну основу роботи дисертації становлять Конституція України, закони України, акти підзаконного характеру Президента України та Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, до повноважень яких

належить здійснення адміністративних проваджень щодо реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять фундаментальні доктрини провідних науковців теорії держави і права, адміністративного процесуального права, державного управління й інших галузевих правових наук, зокрема й зарубіжних дослідників.

У результаті проведеного дослідження наведені конкретні рекомендації та пропозиції щодо поліпшення нормативно-правового регулювання адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Результатам дисертаційного дослідження Голова О.В. притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому дисертантом певні положення сформульовані вперше, а низка вже наявних отримала свій подальший розвиток та вдосконалення.

Оцінюючи формальні якості дисертації, можна стверджувати, що вона виконана в основному з дотриманням наукового стилю, авторські позиції викладені чітко і переважно належним чином аргументовані. Результати дисертаційного дослідження належним чином висвітлені в достатній кількості наукових статей, а також пройшли апробацію на різноманітних наукових конференціях та інших заходах.

Логічно поєднаним та цілісним є зміст роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у науці адміністративного процесуального права комплексним дослідженням адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, особливо з урахуванням впливу на суспільне життя правового режиму воєнного стану.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування і використання. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для напрацювання дієвих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на розв'язання проблем ефективного адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 3 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

До того ж слід відмітити наполегливу працю здобувача в процесі підготовки дисертації, попри те що вона здійснювалась паралельно з трудовою діяльністю; його досить високий рівень правової підготовки; володіння правовою термінологією; прагнення спрямувати основне зусилля в роботі на вдосконалення адміністративного законодавства щодо адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і

здоров'я довкілля.

Таким чином, дисертаційне дослідження Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» являє собою закінчену науково-дослідну працю, яка відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Кваліфікаційна наукова праця містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного процесуального права, що в сукупності сприяють вирішенню конкретних наукових завдань, має істотне значення для науки, відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже, роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В. відзначив високий рівень наукового дослідження здобувача. Тема наукової роботи Голова Олексія Вікторовича є безумовно актуальною та своєчасною, оскільки реалізація прав громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля, власне, впливає на здоров'я наших громадян та на комфорт життя в нашій державі (звісно, тією мірою, якою це може відбуватися за умов повномасштабної збройної агресії росіян проти України), оскільки з кожним днем ситуація у світі із навколишнім середовищем погіршується через масштабування промисловості тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна відповідають рівню такого дослідження. Попри значну кількість досліджень у сфері екологічного та адміністративного права, тематика адміністративно-процесуального забезпечення екологічних прав залишається фрагментарною. Найчастіше вона зводиться до розгляду окремих елементів – дозвільної системи, контролю або оскарження без інтегрального аналізу цілісного механізму. Водночас наука адміністративного процесу має всі необхідні інструменти для розроблення сучасної моделі процедур, яка буде не лише юридичною формальністю, а й реальною гарантією реалізації конституційного права громадян на безпечне довкілля. Тому тему дисертації обрано вдало з погляду її актуальності та значущості для сучасної науки адміністративного процесуального права.

На виконання завдань дослідження в межах дисертації було розглянуто право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля як предмет адміністративно-процесуального забезпечення; визначено поняття та принципи адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля; розглянуто міжнародні стандарти забезпечення екологічних прав громадян та особливості їх реалізації засобами адміністративно-процесуального права; охарактеризовано нормативно-регулятивні провадження як складову частину адміністративно-процесуального механізму забезпечення реалізації екологічних прав громадян; зазначено види сервісних адміністративних проваджень у сфері забезпечення реалізації

екологічних прав громадян; надано характеристику контрольно-наглядовим адміністративним провадженням у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля; визначено особливості адміністративно-деліктних проваджень як засобу забезпечення реалізації екологічних прав громадян; висвітлено особливості адміністративно-юрисдикційних проваджень щодо вирішення екологічних спорів; розглянуто корупційні ризики, що можуть мати місце в адміністративно-процесуальному забезпечення реалізації екологічних прав громадян.

Загальне позитивне враження від поданого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його наукову новизну.

Обґрунтовано доцільність внесення змін у чинне законодавство, норми якого регулюють суспільні відносини у сфері адміністративного процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля (щодо принципів забезпечення, необхідності внесення змін до Закону України «Про публічні консультації» щодо змісту щорічного звіту про проведення публічних консультацій та яку інформацію він має містити та ін.).

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в трьох наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, а також у двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з урахуванням останніх досягнень у галузі теорії адміністративного права та процесу. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертанта. Для аргументації власних положень і висновків дослідник використовував напрацювання інших дослідників, належні посилання на які містяться в роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження засад адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Голова О.В., необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. У роботі автором визначаються поняття, види сервісних проваджень, їх особливості, водночас не деталізується, якими саме суб'єктами вони надаються, які специфічні риси притаманні провадженням конкретних адміністративних органів, які здійснюють сервісні провадження.

2. У підрозділі про адміністративно-деліктні провадження як засіб забезпечення реалізації екологічних прав громадян доцільно було б навести конкретні статті Кодексу України про адміністративні правопорушення, що стосуються прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

3. Автором проаналізований значний обсяг наукових праць українських дослідників, водночас, на нашу думку, необхідно активніше залучати праці іноземних дослідників у сфері адміністративно-правового забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

4. Автор згадує у дослідженні про так зване цифрове середовище, яке оточує людину. Цифрове середовище також має бути безпечним для користувача. Необхідно в дисертації більш детально розглянути питання правового регулювання його впливу в контексті процесуального забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного слід резюмувати, що дисертація «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, що полягає в поліпшенні чинного законодавства у сфері адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Вона відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Голов Олексій Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент Хашев В.Г. відзначив достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Голова О.В., виконаного на актуальну тему. Хашев В.Г. зазначив, що ситуація із дотриманням екологічних прав громадян є важливим індикатором відповідності держави стандартам Європейського Союзу, відповідно проблематика процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля набуває актуальності ще й у питанні практичного значення отриманих результатів для української науки адміністративного процесуального права. Автором вдало та доцільно висвітлено досліджувану проблематику за рахунок аналізу норм чинного законодавства, що стосується адміністративних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Окрім того, сучасна науково-теоретична база проблематики адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля поповнена теоретичними напрацюваннями автора щодо понятійно-категоріальних питань: сервісного адміністративного провадження у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян; контрольно-наглядове адміністративне провадження в сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля;

адміністративно-деліктного провадження як засіб забезпечення реалізації екологічних прав громадян; адміністративно-юрисдикційного провадження щодо вирішення екологічних спорів та ін.

Загальнотеоретична конструкція поданого матеріалу сформульована з урахуванням сучасних вимог, нових ідей і тенденцій. Голова О.В. досягає вирішення поставлених в дисертації завдань за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Можна впевнено стверджувати, що дисертантом правильно окреслено об'єкт і предмет дослідження, що дало змогу досягти значних теоретичних і практичних результатів, які мають важливе значення для подолання проблем, пов'язаних з реалізацією громадянами свого права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Загалом рукопис дисертації Голова О.В. є завершеною науковою працею, що характеризується єдністю змісту і логіки викладення, а також свідчить про значний особистий внесок в розвиток юридичної науки.

Структура дисертації є логічно довершеною, мова та стиль викладення матеріалу є науковими. Автор в повній мірі розкрив зміст основних положень дисертації, що визначені межами предмету дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією із перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права і процесу розглянути особливості та зміст адміністративних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Загальне позитивне враження від дисертації Голова О.В. акцентується її змістом, об'єктом, предметом, методами дослідження, а також положеннями і висновками, які характеризують її наукову новизну.

У межах дисертаційного дослідження Голова О.В. здійснено актуальне наукове узагальнення теоретичних підходів та практичних проблем, пов'язаних засадами адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Оцінюючи науковий рівень дисертації та наукових публікацій здобувача, слід відмітити, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням у роботі.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів, при ознайомленні з дисертацією здобувача, а також з публікаціями за темою дослідження, не викликає сумніву. Кожний розділ дисертації завершується достатньо узагальненими висновками, що розкривають основні наукові досягнення, що на думку автора заслуговують на увагу.

Заслуговують на підтримку наукові положення щодо особливостей та стадій неюрисдикційних та юрисдикційних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля процедурних особливостей участі інститутів громадянського суспільства у процесі прийняття рішень у сфері екологічних прав громадян у формі залучення до громадських обговорень, подання пропозицій та зауважень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що беруть участь в прийнятті рішень з питань

надання дозволів, ліцензій для господарської діяльності, яка може суттєво вплинути на стан довкілля в межах громади; участі у розробці нормативно-правового акту, норми якого стосується екологічних прав громадян, життєвих інтересів громадян, у тому числі що впливають на стан навколишнього природного середовища та ін.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечений застосуванням комплексу наукових методів, що відповідають об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; здійсненням публікації наукових статей у 3 фахових виданнях та апробації основних ідей дослідження на 2 науково-практичних заходах.

Водночас при викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

У цілому, при визнанні належного науково-теоретичного рівня роботи Голова О.В. та її практичної значущості, слід зауважити, що це не виключає наявності критичних зауважень щодо окремих висновків та пропозицій автора, а саме:

1. Слушною і сильною стороною дослідження є наведення принципів адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Водночас, на нашу думку, слухним було наведення конкретних прикладів їх реалізації під час здійснення адміністративними органами адміністративних проваджень.

2. У підрозділі 1.3 «Міжнародні стандарти забезпечення екологічних прав громадян та їх реалізація засобами адміністративно-процесуального права» дисертантом приділено багато уваги міжнародним документам у сфері екологічних прав громадян. Водночас, на нашу думку, варто висвітлити досвід конкретних зарубіжних держав.

3. Більшої уваги варто приділити у питанні адміністративно-деліктних проваджень у сфері екологічних прав такої стадії, як оскарження рішення по справі про адміністративне правопорушення та її ролі у питанні дотримання прав громадян у випадку несправедливих щодо громадян рішень.

Незважаючи на наведені зауваження, ознайомлення з дисертацією Голова О.В. дає підстави для її позитивної оцінки, а зауваження не знижують наукової цінності дослідження, мотивують та спрямовують подальшу наукову розробку обраного здобувачем напрямку наукового пошуку та мають потенціал для використання в освітньому процесі, нормотворчій діяльності та практичній роботі.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертація Голова О.В. за темою «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Голова О.В. є завершеним самостійним

дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже, робота може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, доцент Резворович К.Р. відзначила актуальність теми дисертаційного дослідження, правильно обрані методи дослідження, з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Резворович К.Р. наголосила, що робота має наукову новизну, адже автором вироблено ряд пропозицій до законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері адміністративних проваджень у механізмі забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Загалом дисертація Голова О.В. на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» є завершеною науковою працею, відповідає всім вимогам, які висуваються до такого виду робіт та може бути рекомендована до розгляду разовою спеціалізованою вченою радою для захисту.

Доктор юридичних наук, професор Сидоренко Н.С. відзначила, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконаливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи.

Дисертаційне дослідження Голова О.В. виконане відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Автор дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Здобувач акцентував увагу на окремих положеннях роботи, що заслуговують на увагу, є цікавими та ґрунтовними. Актуальність, завдання, наукова новизна та висновки, в цілому відповідають вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України.

Загалом результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Голова О.В. на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» підготовлена на достатньому науковому

та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О. наголосив на тому, що дисертант слушно навів й загальні ознаки адміністративних проваджень у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян, загальних риз проваджень у справах про адміністративні правопорушення у сфері екологічних прав громадян.

Робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які встановлені для робіт такого виду. Дисертант виконав завдання поставлені на початку дослідження, яке присвячене вирішенню актуальної теми для суспільства та держави в цілому. Отже, дисертація Голова О.В. на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Доктор юридичних наук, професор Боняк В.О. вказала на актуальність теми, на високий рівень роботи і зазначила, що зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційне дослідження Голова О.В. на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» підготовлено на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Право кожної людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля є одним із фундаментальних конституційних прав, гарантованих статтею 50 Конституції України. У сучасних умовах кліматичних змін, поглиблення екологічної кризи, активної урбанізації, військової агресії та техногенних загроз захист цього права стає не лише правовим, а й загальнонаціональним пріоритетом. Незважаючи на формальне закріплення екологічних прав у нормативно-правових актах, їх реальна реалізація та захист стикаються з низкою проблем, пов'язаних із неефективністю публічного управління, прогалинами в правовому регулюванні, а також недостатньою участю громадян у процедурах впливу на екологічну політику.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує адміністративно-процесуальний механізм як інструмент реалізації та захисту екологічних прав

громадян. Саме через адміністративні процедури (провадження), такі як: видача дозволів, погоджень, проведення громадських слухань, подання скарг, розгляд звернень фізичних та юридичних осіб, здійснення контрольно-наглядових та дозвільно-реєстраційних заходів, здійснюється первинна ланка забезпечення екологічної безпеки. Водночас проблематика правового забезпечення цих процедур залишається малодослідженою, особливо в частині їхньої ефективності, прозорості, доступності та реалізації гарантій права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Відсутність чіткого, ефективного та уніфікованого адміністративно-процесуального забезпечення реалізації екологічних прав громадян призводить до численних порушень, правової невизначеності, затягування або блокування участі громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень. Зокрема, актуальними залишаються питання неналежного реагування на екологічні звернення, формального проведення громадських обговорень, обмеженого доступу до інформації про стан довкілля, відсутності ефективного механізму адміністративного оскарження дій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Актуальність дослідження також зумовлена євроінтеграційним курсом України, що вимагає гармонізації вітчизняного адміністративно-процесуального законодавства зі стандартами Європейського Союзу та міжнародними зобов'язаннями. Насамперед ідеться про імплементацію Оргуської конвенції (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля), яка встановлює високі стандарти прозорості та підзвітності суб'єктів владних повноважень у сфері забезпечення екологічних прав громадян. Реалізація цих стандартів можлива лише через чітко врегульовані адміністративні процедури (провадження), що забезпечують участь, інформування, зворотний зв'язок та захист прав громадян.

Крім того, нові виклики, пов'язані з екологічними наслідками воєнних дій, вимагають від держави швидкого та ефективного адміністративного реагування. Масштабне забруднення ґрунтів, водних ресурсів, атмосферного повітря, знищення природних об'єктів потребують як правового реагування, так і ефективної адміністративної організації процесів обліку, оцінювання, компенсації та відновлення природних ресурсів. У цьому контексті адміністративний процес стає практичним інструментом постконфліктного відновлення довкілля та формування правової відповідальності держави за екологічні зобов'язання перед громадянами.

Попри значну кількість досліджень у сфері екологічного та адміністративного права, тематика адміністративно-процесуального забезпечення екологічних прав залишається фрагментарною. Найчастіше вона зводиться до розгляду окремих елементів – дозвільної системи, контролю або оскарження без інтегрального аналізу цілісного механізму. Водночас наука адміністративного процесу має всі необхідні інструменти для розроблення сучасної моделі процедур, яка буде не лише юридичною формальністю, а й

справжньою гарантією реалізації конституційного права громадян на безпечне довкілля.

Таким чином, запропонована тема є актуальною, практично значущою та науково перспективною. Її розроблення має на меті не лише вдосконалення національного адміністративного законодавства, а й формування ефективної системи захисту екологічних прав громадян на засадах публічної участі, правової визначеності та справедливості. Результати дослідження можуть стати підґрунтям для розроблення нових нормативно-правових актів, удосконалення адміністративних процедур у сфері охорони довкілля та посилення відповідальності органів публічної лади за екологічні рішення.

Сучасний науковий доробок з проблематики адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля розглядається у контексті загальної проблематики адміністративних юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень, окреслена нами тема потребує системного висвітлення. Серед таких дисертаційних досліджень останніх років варто виділити такі: дисертація В. Гаращука «Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні» (2003); О. Лагоди «Адміністративна процедура: теорія і практика застосування» (2007); А. Кишинського «Процесуальні засади перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення» (2012); О. Салманової «Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України» (2016); А. Шарая «Принципи адміністративно-процесуального права: питання теорії та практики» (2020); О. Панасюка «Адміністративно-деліктне право України: теоретичні питання розвитку та реформування» (2021); В. Залевського «Адміністративно-процесуальне регулювання у сфері земельних відносин» (2023); О. Маркової «Концептуальні основи правового регулювання адміністративної процедури: порівняльно-правовий аспект» (2023).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р., Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616, а також відповідає загальноуніверситетській науковій темі «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (державний реєстраційний номер 0112U003550).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у визначенні на основі аналізу чинного законодавства та узагальнення практики його застосування теоретичних засад, сутності, змісту та особливостей адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на

безпечно для життя і здоров'я довкілля й на цій основі розробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Згідно з поставленою метою визначено такі основні завдання дослідження:

- розглянути право громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля як предмет адміністративно-процесуального забезпечення;
- визначити поняття та принципи адміністративно-процесуального забезпечення реалізації права громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля;
- розглянути міжнародні стандарти забезпечення екологічних прав громадян та особливості їх реалізації засобами адміністративно-процесуального права;
- охарактеризувати нормативно-регулятивні провадження як складову частину адміністративно-процесуального механізму забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- уточнити види сервісних адміністративних проваджень у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- надати характеристику контрольно-наглядовим адміністративним провадженням у сфері реалізації права громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля;
- визначити особливості адміністративно-деліктних проваджень як засобу забезпечення реалізації екологічних прав громадян;
- висвітлити особливості адміністративно-юрисдикційних проваджень щодо вирішення екологічних спорів;
- розглянути корупційні ризики, що можуть мати місце в адміністративно-процесуальному забезпеченні реалізації екологічних прав громадян.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення екологічної безпеки держави.

Предметом дослідження є адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження згідно з об'єктом, предметом, метою і завданнями є методи наукового пізнання, порівняльно-правовий, статистичний, системно-структурний, структурно-функціональний, метод наукового аналізу та узагальнення, хронологічний тощо. Серед методів і прийомів наукового пізнання дисертаційного дослідження застосовувався комплекс вузькоспеціальних та загальнонаукових методів. Задля досягнення визначеної перед дисертаційним дослідженням мети і завдань, для обґрунтування сформульованих висновків використовувалися такі методи: діалектичний метод, який застосовувався задля визначення теоретичних основ і нормотворчих положень у сфері юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав (підрозділи 1.1 – 1.3, 2.1 – 2.3, 3.1, 3.2); систематизації – задля визначення мети, етапів положень у сфері юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечно для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1 – 2.3, 3.1, 3.2) та шляхів удосконалення нормативно-правового забезпечення зазначених адміністративних проваджень (підрозділи 2.1 – 2.3, 3.1, 3.2); порівняльно-

правовий – для порівняння зарубіжного та вітчизняного досвіду адміністративних проваджень щодо забезпечення екологічних прав громадян (підрозділ 1.3); аналітичний – для обґрунтування необхідності внесення змін до чинного законодавства, норми якого регулюють процедури здійснення адміністративних проваджень щодо забезпечення екологічних прав громадян (підрозділи 1.1 – 1.3, 2.1 – 2.3, 3.1 – 3.3); аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо – для дослідження нормативно-правових актів, матеріалів аналітичного та статистичного характеру, концепцій і теорій, які стосуються проблематики теми дисертаційного дослідження (підрозділи 1.1 – 1.3, 2.1 – 2.3, 3.1 – 3.3).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять фундаментальні доктрини провідних науковців з теорії держави і права, адміністративного, адміністративного процесуального права, державного управління й інших галузевих правових наук, зокрема й зарубіжних дослідників.

Нормативну основу дисертації становлять Конституція України, закони України, акти підзаконного характеру Президента України та Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, до повноважень яких належить здійснення адміністративних проваджень щодо реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою працею, яка комплексно та системно розглядає адміністративні юрисдикційні та неюрисдикційні провадження щодо реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав з урахуванням особливостей в умовах воєнного стану.

У ході дослідження ми дійшли до формулювання деяких концептуальних положень і тез, що будуть винесені на захист:

уперше:

– наведено понятійно-категоріальні поняття нормативно-регулятивного або нормотворчого провадження щодо забезпечення реалізації екологічних прав громадян; сервісного адміністративного провадження у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян; контрольного-наглядового адміністративного провадження в сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля; адміністративно-деліктного провадження щодо забезпечення реалізації екологічних прав громадян; провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері екологічних прав;

– з урахуванням розвитку технологій цифрового середовища та штучного інтелекту запропоновано принцип, пов'язаний із сучасними технологіями – «принцип цифровізації суспільних відносин». Змістом такого принципу є максимально можливе застосування новітніх технологій для забезпечення принципів ефективності, своєчасності і розумного строку. Громадяни України повинні мати право подавати заяви, надавати інформацію, вимагати та/або надавати документи, а також інші докази, що стосуються обставин адміністративної справи в електронному вигляді віддалено. Також цей принцип має передбачати застосування технології штучного інтелекту на деяких етапах адміністративного провадження щодо забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав;

– запропоновано вводити і дотримуватися, зважаючи на принцип рівності (з огляду на повномасштабну війну із російською федерацією та її наслідки, у суспільстві, де будуть сотні тисяч ветеранів або сімей, полеглих у війні з росіянами українських солдат), принципу максимального сприяння з боку держави зазначеним категоріям осіб (ветеранам війни, учасникам бойових дій, їх сім'ям та сім'ям загиблих під час відсічі збройної агресії з боку російської федерації представників сектору безпеки і оборони), і запропоновано ч. 2 ст. 7 Закону України «Про адміністративну процедуру» викласти в такій редакції: «2. У випадках та порядку, визначених законом, окремі категорії осіб (малолітні та неповнолітні особи, особи з інвалідністю, іноземці, особи без громадянства, ветерани війни та члени їх сімей, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, учасники бойових дій, інші визначені законом категорії осіб) під час здійснення адміністративного провадження користуються додатковими гарантіями, передбаченими законом»;

– охарактеризовано ознаки сервісних адміністративних проваджень саме у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян (екологічні права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля забезпечуються в процесі адміністративного провадження із надання адміністративних послуг суб'єктам господарювання, фізичним та юридичним особам у вигляді дозволів на здійснення певної діяльності, що передбачає необхідність відповідності екологічним вимогам і стандартам, громадськість реалізовує своє екологічне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля на початкових стадіях сервісного адміністративного провадження, коли відбувається громадське обговорення та внесення пропозицій щодо ухвалення рішень про розміщення, будівництво і реконструкцію об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища тощо);

– запропоновано у визначеній в Законі України «Про публічні консультації» онлайн-платформі для публічних консультацій передбачити можливість розміщення не лише звітів про результати проведення публічних консультацій суб'єктами проведення публічних консультацій, але й узагальненої інформації про врахування пропозицій до проєктів актів від заінтересованої сторони, тобто від громадян, про «лідерів» серед суб'єктів щодо відмов врахувати пропозиції від інститутів громадянського суспільства та інформацію про те, які обґрунтовані рішення щодо включення або відмови від пропозицій яких суб'єктів проведення публічних консультацій підлягали оскарженню (доповнити ст. 20 Закону України «Про публічні консультації», а саме ч. 2 ст. 20 щодо змісту щорічного звіту про проведення публічних консультацій та яку інформацію він має містити);

– запропоновано передбачити задля планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів перед стадією розроблення проєктів нормативно-правових актів публічні консультації між суб'єктами правотворчої (або нормотворчої) ініціативи із громадянами та інститутами громадянського суспільства щодо їх пропозицій відносно нормативно-правового забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля;

удосконалено:

– теоретичні напрацювання щодо особливостей адміністративно-юрисдикційних проваджень щодо вирішення екологічних спорів;

– теоретичні засади розуміння загальних рис провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері екологічних прав громадян (наявність конфлікту та правопорушення; адміністративні органи, що здійснюють зазначені провадження, наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями; адміністративний акт, рішення може нести негативні наслідки для правопорушників у вигляді адміністративного стягнення; як засіб реалізації екологічних прав громадян таке адміністративно-деліктне провадження має підкреслений превентивний характер та дисциплінуючий вплив на суспільство задля недопущення правопорушень та підтримання правопорядку й дотримання норм законодавства у сфері екологічних прав громадян);

– наукові напрацювання щодо специфічних ознак контрольно-наглядових адміністративних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля (здійснюються публічними адміністраціями, на які покладені функції інспекційної (контрольно-наглядової) діяльності та можуть бути на відміну від сервісних ініціативними; розпочинається за ініціативою адміністративного органу у порядку виконання цим органом покладених на нього завдань і повноважень, за настанням певної події, яка законом визначається як підстава для прийняття адміністративного акта або порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, яке виявлене адміністративним органом; воно є втручальним; специфічна мета контрольно-наглядового адміністративного провадження, тобто виявлення відхилень від визначених законодавством норм у діяльності підконтрольного об'єкта, попередження відхилень та порушень норм в подальшому, що виявляється у виконанні розпоряджень контрольно-наглядового органу щодо покращення діяльності задля подолання виявлених порушень; наявність вторинного контролю за виконанням підконтрольного суб'єкта зобов'язальних рішень, що містяться у резолютивній частині адміністративного акту);

дістало подальшого розвитку:

– характеристика основних стадій юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень у сфері реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав;

– теоретичні засади щодо шляхів мінімізації корупційних ризиків під час здійснення посадовими особами адміністративних органів адміністративних проваджень щодо забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та інших екологічних прав громадян.

Особистий внесок здобувача. Викладені в науковій роботі положення, що виносяться на захист, є результатом самостійної праці автора дисертації. Наукові ідеї та розробки, які належать співавторам наукових публікацій, у дисертаційному дослідженні не використовувались.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

– науковій сфері – результати дослідження є підґрунтям для подальших

розробок у цьому напрямі;

– правозастосовній діяльності – використання одержаних в дослідженні результатів дозволяє підвищити ефективність забезпечення екологічної безпеки країни шляхом застосування ефективної системи заходів адміністративно-правового гарантування якості довкілля в Україні;

– правотворчості – у результаті дослідження сформульовані пропозиції стосовно внесення змін і доповнень до чинного адміністративного процесуального та екологічного законодавства;

– освітньому процесі – матеріали дисертації можуть бути використані під час написання підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій; у викладанні курсів «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Публічне адміністрування», «Екологічне право» тощо.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дисертаційного дослідження загалом, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Структура роботи. Дисертація складається з основної частини (вступу, трьох розділів, висновків), списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 228 сторінок, у тому числі основного тексту – 192 сторінки. Список використаних джерел налічує 210 найменувань і займає 22 сторінки.

Список публікацій здобувача за темою дисертації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Голов О.В. Поняття адміністративно-правового забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. Вип. 3 (56). С. 159 – 162. <https://doi.org/10.32782/пуув.v3.2024.28>.

2. Голов О.В. Сучасні доктринальні підходи до визначення понять «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне довкілля для життя і здоров'я» та «механізми адміністративно-правового забезпечення права на безпечне довкілля для життя і здоров'я». *Науковий вісник ДДУВС*. 2024. № 3. С. 196 – 203. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-3-25>.

3. Голов О. В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах воєнного стану Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 берез. 2024 р.) ; у 2-х ч. Ч. I. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 463.

4. Голов О.В. Поняття сервісних адміністративних проваджень у сфері забезпечення реалізації екологічних прав громадян. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2025. № 76.

5. Голов О. В. Порушення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах збройного конфлікту. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 берез. 2025 р.) ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. Ч. II. 680 с. С. 482 – 483.

Характеристика особистості здобувача. Голов Олексій Вікторович, 1985 року народження, громадянин України, освіта вища. У 2007 р. закінчив

Дніпропетровський університет економіки та права та отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство». З 2008 по 2017 рік працював за спеціальність. З 2017 по 2023 рік заступник директора ТОВ ОДА «Ліверпуль» (напрямок роботи підприємства - охоронна діяльність). З 2023 року і дотепер – аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ. Освітньо-наукову програму підготовки на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» завершив у лютому 2026 року.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, у ній дотримано норми сучасної української мови, правильно вжито наукові терміни. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані в логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Голова О.В. і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Голова Олексія Вікторовича на тему «Адміністративно-процесуальне забезпечення реалізації права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля», відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пп. 10, 11 постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

3. Рекомендувати Голову Олексію Вікторовичу звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою щодо утворення разової спеціалізованої вченої ради.

Голова засідання:

**Т.в.о. завідувача кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

16.02.2026

 Борис ЛОГВИНЕНКО